

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 10/2009 vp

Hallituksen esitys laiksi terveyden edistämisen määrärahasta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 2 päivänä huhtikuuta 2009 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi terveyden edistämisen määrärahasta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 40/2009 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Veli-Matti Risku, sosiaali- ja terveysministeriö

- budjettineuvos Tuomas Sukselainen, valtiovarainministeriö
- ylijohtaja Erkki Vartiainen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
- toiminnanjohtaja Pertti Paakkinen, Hengitysliitto Heli ry
- ylilääkäri Matti Rautalahti, Suomen Syöpäyhdistys
- hallintopäällikkö Tarja Bergström, Terveyden edistämisen keskus ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että säädetään laki terveyden edistämisen määrärahasta. Samalla kumottaisiin toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain ja raittiustyölain tupakoinnin ja päihteiden käytön ehkäisyn ja vähentämisen sekä terveyden edistämisen rahoitusta koskevat säännökset. Esityksen tarkoituksena on selkiyttää terveyden edistämisen rahoituksen hallinnointia ja joustavoittaa määrärahan käyttöä sekä parantaa terveyden edistämisen määrärahalla rahoitetun hanketoiminnan tuloksellisuutta sekä lisätä hanketoiminnan ja terveyden edistämisen muun kehittämistoiminnan yhteensovittamista. Lisäksi siirrettäisiin eräitä toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain mukaan sosiaali- ja terveysministeriölle

kuuluvia terveyden edistämisen määrärahaan liittyviä tehtäviä Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle.

Määrärahan mitoitus perustuisi väestön päihteiden käytön ja tupakoinnin yleisyyteen ja niistä aiheutuneisiin haittoihin sekä muuhun terveyskäyttäytymiseen. Mitoituksen lähtökohtana on nykyisen suuruinen määräraha.

Terveyden edistämisen määrärahasta voitaisiin edelleen myöntää valtionavustuksia järjestöille, säätiöille, kunnille ja muille toimijoille. Määrärahasta voitaisiin myös aikaisempaan tapaan tehdä sopimuksia valtionhallinnon laitosten kanssa terveyden edistämisen hankkeista.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2009.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Terveyden edistämisen määräraha on voimassa olevan tupakkalain 27 §:n mukaan vähintään 0,45 prosenttia tupakkaveron arvioidusta tuotosta. Määrärahaa voidaan käyttää tupakoinnin ehkäisytyöhön ja terveystasvatukseen sekä terveystasvatusta tukevaan tutkimukseen, seurantaan ja toimintaan tupakoinnin vähentämiseksi. Lisäksi raittiustyölain nojalla osoitetaan määräraha päihteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemistä tarkoittavaan toimintaan. Määrärahojen käytöstä päätetään sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamalla käyttösuunnitelmalla. Terveyden edistämisen määrärahaan on lakisääteisen osuuden lisäksi otettu määräraha muuhun terveyden edistämiseen. Vuoden 2009 talousarviossa terveyden edistämisen määräraha on yhteensä 9,3 miljoonaa euroa.

Nykyisen lainsäädännön on katsottu sitovan terveyden edistämisen rahoituksen liiaksi tupakoinnin kehityksessä tapahtuviin muutoksiin. Määrärahan muodostumisessa on pidetty perusteltuna tarkastella tupakoinnin ja päihdehaittojen lisäksi muita väestön terveystasvatytymiseen liittyviä tekijöitä, kuten ravinnon ja liikunnan merkitystä. Terveyden edistämisen rahoitusta on arvosteltu erityisesti hallinnon pirstoutumisesta sekä valtionhallinnon laitosten hankkeiden ja jatkuvaluonteisen toiminnan rahoittamisesta hankerahoituksella.

Lakiehdotuksilla selkeytetään terveyden edistämisen määrärahan hallinnointia siten, että määrärahan käyttö, suunnittelu ja ohjaus säilyvät sosiaali- ja terveysministeriössä. Ministeriö päättää edelleen myös hankekohtaisista käyttösuunnitelmista. Yksittäiset valtionavustuspää-

tökset ja sopimukset tekee ehdotuksen mukaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, joka myös valmistelisi käyttösuunnitelmat ja vastaisi hankkeiden seurannasta.

Suomalaisten terveystasvatytymisen on merkittävästi parantunut viime vuosikymmenen aikana. Esimerkiksi verenpaineen alentuminen ja tupakoinnin vähentyminen ovat vaikuttaneet sydäntautien ja aivohalvausten huomattavaan vähenemiseen. Ylipainoisuus ja alkoholin käyttö ovat kuitenkin edelleen lisääntyneet. Terveyden edistämisen määrärahan tarkoituksenmukainen kohdentaminen on erittäin kustannustehokasta toimintaa. Esimerkiksi tupakoinnin lopettamisen tukemisella voidaan myös vähentää terveyden eriarvoisuutta.

Valiokunta toteaa, että määrärahan hallinnoinnin uudistuksella voidaan vahvistaa terveyden edistämisen kokonaisvaltaista ohjausta ja lisätä hankerahoituksen tuloksellisuutta. Valiokunta pitää tärkeänä, että määrärahan taso ei uudistuksessa vähene ja että mitoituksessa otetaan jatkossa huomioon väestön terveystasvatytymisen ja siinä tapahtuvat muutokset. Valiokunta korostaa tässä yhteydessä lisäksi, että terveyden edistämisen politiikkaohjelmassa hyväksytyt linjaukset ja toimenpiteet tulee ottaa huomioon kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina.

Helsingissä 15 päivänä huhtikuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Juha Rehula /kesk	Håkan Nordman /r
vpj.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Päivi Räsänen /kd
jäs.	Risto Autio /kesk	Paula Sihto /kesk
	Maria Guzenina-Richardson /sd	Anni Sinnemäki /vihr
	Arja Karhuvaara /kok	Satu Taiveaho /sd
	Anneli Kiljunen /sd	Lenita Toivakka /kok
	Jukka Mäkelä /kok	Erkki Virtanen /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen.